

UTREDNING

«Veien blir til mens vi går...»

Evaluering av Steigenmodellen for
videregående opplæring

Wenche Rønning
Else Snoen

Nord universitet
Utredning nr. 6
Bodø 2016

«Veien blir til mens vi går...»

Evaluering av Steigenmodellen for videregående opplæring

Wenche Rønning

Else Snoen

Nord universitet
Utredning nr. 6
ISBN 978-82-7456-754-2
ISSN 2464-2789
Bodø 2016

FORORD

Den foreliggende rapporten er et oppdrag fra Nordland fylkeskommune om å gjennomføre en evaluering av den såkalte Steigenmodellen, en modell for videregående yrkesopplæring som innebærer at ungdommene som tas opp til dette tilbudet, får et tilbud i bedrift fra dag en, kombinert med opplæring i skole. Modellen startet opp høsten 2014, og datainnsamlingen for denne rapporten ble fortatt i mars 2016, noe som innebærer at modellen hadde vært i funksjon i knapt to skoleår når datagrunnlaget som anvendes i denne rapporten ble samlet inn.

Vi vil takke Nordland fylkeskommune for oppdraget. I tillegg vil vi takke lærlinger, lærere, instruktører og representanter fra skoleledelsen som vi intervjuet under oppholdet i Steigen. Vi håper at rapporten kan gi innspill til videreutvikling av tilbudet om yrkesopplæring i Nordland.

Bodø, juli 2016

Wenche Rønning og Else Snoen, Nord universitet, Profesjonshøgskolen

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	3
1 BAKGRUNN, PROBLEMSTILLINGER OG METODISK TILNÆRMING	6
1.1 Bakgrunn.....	6
1.2 Problemstillinger	7
1.3 metodisk tilnærming og datagrunnlag	7
2 DAGENS UTDANNINGSSYSTEM INNEN YRKESFAG	9
2.1 Yrkesopplæring.....	9
2.2 Yrkesfaglæreren.....	9
3 OPPLÆRINGSTILBUDET I STEIGENMODELLEN	11
3.1 Opptak av elever.....	11
3.2 Steigenmodellens yrkesfaglærer	11
3.3 Organisering av tilbudet	12
3.3.1 Koordinators rolle.....	12
3.3.2 Fellesfagundervisning.....	12
3.3.3 Programfagtilbudet.	12
4 BETYDNINGEN AV STEIGENMODELLEN - FOR LÆRLINGENE OG FOR SAMFUNNET	13
4.1 Innledning.....	15
4.2 Hvorfor Steigenmodellen - og er der noe alternativ for lærlingene som deltar?	15
4.3 Betydning for bedriftene og for Steigensamfunnet	17
4.4 Kan Steigenmodellen anbefales?	18
4.5 Vurdering av kvaliteten på ulike forhold innen Steigenmodellen.....	19
4.5.1 Samhandling mellom skole og lærebedrift	19
4.5.2 Yrkesretting – Om sammenhengen mellom fellesfag og programfag.....	20
4.5.3 Om arbeidet med programfagene	21
4.6 Utfordringer med Steigenmodellen	24
5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER	27
VEDLEGG 1 – INTERVJUGUIDE LÆRLINGER	29
Innledning	29
VEDLEGG 2 – INTERVJUGUIDE INSTRUKTØRER	30
Innledning	30
VEDLEGG 3 – INTERVJUGUIDE KOORDINATOR	31
Innledning	31
VEDLEGG 4 – INTERVJUGUIDE LÆRERE	32
Innledning	32

TABELLOVERSIKT

Tabell 1 Hovedmodell for yrkesopplæring	9
Tabell 2 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg1 skoleåret 2014-15	13
Tabell 3 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg2 skoleåret 2015-16	14
Tabell 4 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg1 skoleåret 2015-16	14

1 BAKGRUNN, PROBLEMSTILLINGER OG METODISK TILNÆRMING

1.1 BAKGRUNN

Fram til og med skoleåret 2013-14 hadde elever i Steigen som ønsket å ta yrkesfaglig utdanning et tilbud gjennom den såkalte LOSA-modellen. Gjennom et politisk vedtak høsten 2013 i den såkalte «høstsaken», der tilbudsstrukturen for neste skoleår ble gjennomgått på et prinsipielt grunnlag, ble LOSA vedtatt nedlagt. Samtidig kom det opp et forslag fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre om å gjennomføre en prosess i Steigen for å se hva som kunne gjøres. Følgende ble vedtatt:

«Fylkestinget forutsetter at det vellykkede partnerskapet om opplæring i bedrift med næringslivet i Steigen videreføres i en ny modell under Nettskolen i Nordland. Det må gjennomføres en prosess med Steigen kommune, lokalt næringsliv og Knut Hamsun VHS i løpet av vinteren 2013/2014 for å avklare dette.» (Fylkestingssak 118/13)

Neste formelle steg i forberedelsen av etablering av Steigenmodellen, var et vedtak i Fylkesrådet fra 18. februar 2014:

- «1. I samarbeid med arbeidslivet i Steigen skal Nordland fylkeskommune gi et alternativt fagopplæringstilbud som starter opp skoleåret 2014-2015. Tilbudet er ikke søkbart.
2. Det settes en nedre grense på 7 lærlinger/elever for å kunne starte opp tilbudet.
3. Knut Hamsun videregående skole har ansvaret for lokal tilrettelegging og koordinering av tilbudet.
4. For 2014 bevilges det 305.000 kroner til tilbudet som dekkes over tilbudsstrukturen.» (FRÅD – 031/14)

I ukene før dette vedtaket var det en del kontakt og dialog mellom Steigen næringsforum og daværende fylkesråd for utdanning, Oddleif Olavsén. Steigen næringsforum og Steigen kommune mobiliserte for å kunne få beholde tilbudet om yrkesopplæring i kommunen.

Neste formelle steg var at Fylkesrådet behandlet den såkalte «vårsaken» som omfatter et beslutningsgrunnlag fra fylkesutdanningsjefen om kapasitet og tilbud om videregående opplæring kommende skoleår. I dette beslutningsgrunnlaget lå Steigenmodellen inne, og fylkesrådet ga sin tilslutning til fylkesutdanningssjefens innstilling.

Steigenmodellen innebærer at elevene er ute i bedrift fra dag 1, og at det er en veksling mellom tilbud i skole og i bedrift gjennom utdanningsløpet. Undervisning i fellesfagene gis på skolen, mens opplæring i programfagene og læredelen foregår i bedrift. Det er så langt tatt opp to kull; høsten 2014 og høsten 2015. Fylkeskommunen dekker utgifter til en koordinator.

Nordland fylkeskommune ønsket å få evaluert tilbudet, og den foreliggende rapporten er utført på oppdrag av utdanningsavdelingen i fylkeskommunen

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Fylkeskommunen ønsket at følgende problemstillinger ble belyst gjennom evalueringen:

1. Hva slags læringsutbytte får elevene gjennom denne modellen, og hvilken progresjon er det gjennom løpet. Gir vekslingen mellom opplæring i skole og bedrift en god plattform for opplæring i programfagene. (P1)
2. Får elevene den opplæringen de har krav på med hensyn til antall timer til opplæring, at lærerne har de riktige kvalifikasjonene? (P2)
3. Hvordan opplever elever, instruktører og lærere tilbudet som gis gjennom Steigenmodellene? Hvilke utfordringer og muligheter møter de i sitt daglige virke med modellen? (P3)

1.3 METODISK TILNÆRMING OG DATAGRUNNLAG

Etter avtale med fylkeskommunen, ble det avklart at fylkeskommunen selv skulle framskaffe data for å kunne belyse de to første problemstillingene. Det omhandlet elevdata om karakterer og gjennomføring (P1), samt data om det faktiske tilbudet som gis i form av antall timer til undervisning og veiledning, lærer- og instruktørkompetanse etc. (P2).

Når det gjelder den siste problemstillingen, så handler det om aktørenes opplevelse av tilbudet, og for å få relevante data til å kunne belyse denne problemstillingen, ble det

gjennomført intervju med elever, lærere og instruktører, samt med koordinator for tilbudet. For oversikt over hvilke spørsmål som ble stilt, viser vi til Vedlegg 1 til 4 som omfatter intervjuguider for de ulike respondentgruppene.

I tillegg til data framskaffet av fylkeskommunen for å kunne besvare de to første problemstillingene, består datagrunnlaget av fem lærlingeintervju, seks intervju med instruktører, samt fire intervju med representanter fra skolen (ledelse og lærere). I to av intervjuene deltok det to personer, slik at i alt 17 personer er representert i det intervjumaterialet som presenteres i Kapittel 4 nedenfor.

2 DAGENS UTDANNINGSSYSTEM INNEN YRKESFAG

2.1 YRKESOPPLÆRING

Fag- og yrkesopplæring bygger på en lærlingetradisjon der arbeidsgivere og deres organisasjoner, opprinnelig laugene, sto for opplæring av lærlingene i bedriftene. I Norge har imidlertid det offentlige fått en langt mer fremtredende rolle, da styringsdokumenter som læreplaner blir fastsatt av sentrale myndigheter. Skolen har ansvar for halvparten av opplæringen, og det offentlige finansierer en stor del av opplæringen i bedrift. Fag- og yrkesopplæring har et spesifikt mål om å skaffe næringslivet kompetente yrkesutøvere, samtidig som opplæringen er en integrert del av grunnopplæringen i Norge.

Hovedmodellen for yrkesopplæring (populært kalt 2+2-modellen) er som vist i oversikten under. Gjelder timetall pr. 01.08. 2016

Tabell 1 Hovedmodell for yrkesopplæring

Vg3 Opplæring og verdiskaping	Læretid i virksomhet		
	Læretid i virksomhet		
Vg2	Fellesfag 252 timer	Felles programfag 477 timer	Yrkesfaglig fordypning 253 timer
Vg1	Fellesfag 336 timer	Felles programfag 477 timer	Yrkesfaglig fordypning 168 timer

Avvik fra denne modellen er eksempelvis et rent *skoleløp*, der hele yrkesutdanningen foregår i skole, eller et *særløp*, der elevene går ett år i skole, etterfulgt av tre år som lærling i bedrift. Fylkeskommunen kan i enkelte tilfeller godkjenne lærekontrakt der hele opplæringen foregår i bedrift.

2.2 YRKESFAGLÆREREN

I Norge har vi i dag to alternative utdanningsveier for å bli lærer innenfor yrkesfag. Et stort flertall bygger videre på tidligere relevant yrkesfaglig utdanning eller profesjonsutdanning, og oppnår lærerkompetanse gjennom en ettårig Praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPUY). Et mindretall får sin lærerutdanning gjennom den treårige yrkesfaglærerutdanningen

(YFL), som er en relativt ny utdanning (fra 2000). YFL ble etablert for å sikre at yrkesfaglæreren innehar en breddekompetanse som er tilpasset strukturen i videregående opplæring etter innføring av Kunnskapsløftet i 2006.

Yrkesfaglærere har som regel en lang og variert yrkespraksis fra ulike typer arbeidsliv før de tar sin lærerutdanning. Arbeidsoppgavene i skolen er sammensatte; yrkesfaglæreren skal legge til rette for at elever får en faglig breddeinnsikt, slik at de i neste omgang skal kunne ta reelle utdanningsvalg. Videre har denne lærergruppen et ansvar for å utdanne elever til å bli fremtidige arbeidstakere innenfor et spesifikt yrke. Læreren skal også sørge for at de fem grunnleggende ferdighetene integreres som en naturlig del av opplæringa i programfagene. Yrkesfaglæreren har et ansvar, sammen med fellesfaglærerne, for å bidra til at fellesfagene yrkesrettes i kraft av sin spesielle yrkesfagkompetanse.

3 OPPLÆRINGSTILBUDET I STEIGENMODELLEN

I dette kapittelet vil vi komme inn på problemstilling 1 og 2, jfr. punkt 1.2 ovenfor.

3.1 OPPTAK AV ELEVER

Høsten 2014 ble det tatt opp tilsammen tolv elever innenfor den nyopprettede Steigenmodellen. Elevene søkte opptak gjennom et jobbintervju med den aktuelle bedriften, og mottok lærlingelønn fra første skoledag. Den enkelte elevs karaktergrunnlag ble ikke vurdert i opptakssammenheng. Fem av elevene skulle bare ta fellesfagene, mens de resterende syv startet sin yrkesfagutdanning bestående av fellesfag i skole og yrkesprogramfagopplæring i bedrift.

Av de tolv elevene som startet i 2014, er det åtte som fremdeles er i sitt utdanningsløp. To av elevene har oppgitt at de har flyttet fra kommunen, mens ytterligere to har avsluttet sin utdanning og har begrunnet dette med feilvalg. En av elevene gjorde seg ferdig med fellesfagene i løpet av det første skoleåret, og en ny elev ble tatt opp i løpet av skoleåret.

Ved opptak høsten 2015 startet det også tolv elever, der syv tar hele yrkesfagutdanningen, mens to tar bare fellesfagene og ytterligere to bare lærlingedelen av sin utdanning. Én elev begynte som delkurselev, og én avsluttet sin arbeidskontrakt og fortsatte bare med fellesfagene. Én elev har sluttet og begrunnet dette med feilvalg.

3.2 STEIGENMODELLENS YRKESFAGLÆRER

Steigenmodellens yrkesfaglærere må kunne sies å være instruktørene i de aktuelle lærebedriftene. Disse er som regel fagansatte som jobber tett på selve kjernevirksomheten i bedriften. Flere av de største virksomhetene har hatt lærlinger tidligere og er dermed godt kjent med den tradisjonelle lærling- og fagbrevordningen. Før innføringen av Steigenmodellen hadde derimot ingen av instruktørene vært involvert i hele programfagopplæringen. Instruktørene har heller ingen erfaringer med så unge lærlinger som de som nå starter allerede på Vg1 nivå. Det stilles ingen krav om at instruktørene skal ha pedagogisk kompetanse, men alle gis et tilbud om instruktørkurs i regi av fylkeskommunen.

Gjennom et tett samarbeid med skolen og opplæringskontoret skal instruktørene utvikle praktiske og teoretiske mappeoppgaver som lærlingen kan jobbe med i arbeidstiden eller i løpet av den ene skoledagen i måneden som er lagt til Vg2. I motsetning til i 2+2- modellen, kan programfagopplæringen foregå i løpet av alle de fire lærlingeårene.

3.3 ORGANISERING AV TILBUDET

3.3.1 Koordinators rolle

I Steigenmodellen er det avsatt til sammen 80% stillingsressurs for å koordinere tilbudet, fordelt på to personer, der den ene underviser i fellesfag mens den andre har en bakgrunn innenfor yrkesfag. De to stillingene innehar også kontaktlæreransvar for alle lærlingene. Koordinatorene skal ha jevnlig besøk og telefonsamtaler med bedriftene, der en av hovedoppgavene er å påse at opplæringa foregår i henhold til opplæringsplaner og regelverk. Det ligger også til koordinators rolle å skaffe nye lærlingebedrifter.

3.3.2 Fellesfagundervisning

Elevene på Vg1 møter på skolen mandag og tirsdag og får undervisning i de aktuelle fellesfagene, bortsett fra i kroppsøving som det ikke pr. i dag ikke gis tilbud i. I andre året, Vg2, er fellesfagundervisningen lagt til en skoledag i uka, samt en dag i måneden i tillegg, der elevene jobber med fag og mappeoppgaver. Kroppsøvingsfaget er også utelatt i Vg2.

Alle elevene er samlet i en klasse, uavhengig av hvilket yrkesprogramfag de tilhører. Undervisningen kan yrkesrettes i varierende grad, beroende på fellesfaglærers kjennskap til de aktuelle yrkesprogrammene og lærebøkens yrkesfaglige kvaliteter.

3.3.3 Programfagtilbudet.

Elevene har ingen kontakt med programfaglærere i løpet av lærlingperioden, da det ikke finnes andre tilsvarende yrkesfagtilbud på skolens avdeling i Steigen. Som nevnt tidligere har den ene koordinatoren en yrkesfaglig bakgrunn innenfor et programområde som noen av lærlingene utdanner seg innenfor. Lærlingen må selv tilegne seg den teoretiske delen av programfaget ved å lese i lærebøkene og løse mappeoppgaver. Hensikten er at lærlingen skal bruke praktiske arbeidsoppgaver som utgangspunkt for å tilegne seg teori. Det blir oppfordret til å ha bøkene tilgjengelig på arbeidsplassen.

Det gis ikke et tilbud innenfor prosjekt til fordypning¹ i Steigenmodellen, noe som gjør at elevene ikke får denne muligheten til å prøve seg innenfor andre lærefag. Det enkelte yrkesprogramfagets bredde som utgjør store deler av vg1, skal dekkes gjennom bytte av bedrifter eller internt i store virksomheter.

3.4 RESULTATER I FELLESFAGENE

En av problemstillingene (P1) omhandler elevenes læringsutbytte. I og med at modellen har vært i funksjon i kun kort tid, er det relativt begrenset med data tilgjengelig for å vurdere hva elevene ar fått ut av tilbudet. I dette avsnittet vil vi presentere oversikt over karakterene de har oppnådd, mens vi i kapitlene som følger nedenfor vil gå inn på aktørenes egne vurderinger av hva de har fått ut av tilbudet. I tabellen nedenfor viser oversikt over hvor mange av elevene fra det første kullet i Steigenmodellen som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene engelsk, matematikk, naturfag og norsk på Vg1. Karakteren 6 er utelatt fordi det ikke var noen med denne karakteren.

Tabell 2 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg1 skoleåret 2014-15

Fag	Karakterer første halvår 2014-15					Karakterer andre halvår 2014-15				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Engelsk	0	3	5	2	1	0	4	3	3	1
Matematikk	2	4	3	0	0	2	4	3	1	0
Naturfag	0	3	5	1	0	0	2	5	3	0
Norsk	0	3	5	1	0	1	3	3	3	0

I og med at vi ikke har fullstendig karaktergrunnlag for samtlige av elevene som startet, samt at det er få elever det er snakk om, kan man ikke trekke noen konklusjoner på grunnlag av det tallmaterialet som presenteres. Det kan kun gi indikasjoner. Som vi vil komme inn på nedenfor, viser enkelte av representantene fra skolen til at det var elever med et forholdsvis svakt karaktergrunnlag som startet opp i første kull. Dette bekreftes kanskje særlig i matematikk, der det ikke var noen elever som fikk bedre enn karakteren 3 ved første halvårsoppgjør. Der er ikke betydelige endringer fra første til andre halvårsoppgjør, slik at det ikke er grunnlag for å si noe om hvordan tilbudet om fellesfag har innvirkning på elevenes resultater.

¹ Fra 1.8. 2016 erstattes prosjekt til fordypning med yrkesfaglig fordypning.

På Vg2 har disse elevene tilbud om engelsk, norsk og samfunnsfag, og resultatene fra første halvår skoleåret 2015-16 presenteres i tabellen nedenfor.

Tabell 3 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg2 skoleåret 2015-16

Fag	Karakterer første halvår 2015-16				
	1	2	3	4	5
Engelsk	0	1	5	1	1
Norsk	1	1	3	2	0
Samfunnsfag	0	2	5	1	0

Heller ikke i andre skoleår gir datamaterialet grunnlag for noen omfattende vurdering av hva elevene får ut av det faglige tilbudet i fellesfagene. Der er fortsatt noen elever som sliter, mens resten samler seg rundt midten av karakterskalaen, med noen få unntak som oppnår karakteren 4 og 5. Der er fortsatt ingen med toppkarakter inne i materialet.

I den siste tabellen presenteres resultatene for første halvår for de elevene som startet Steigenmodellen høsten 2015. Der er ikke store forskjeller mellom de to elevgruppene; elevene samler seg rundt karakteren 2 og 3, og her er det ingen med karakteren 5 eller 6.

Tabell 4 Oversikt over antall elever som har fått karakterene 1 til 5 i fellesfagene på Vg1 skoleåret 2015-16

Fag	Karakterer første halvår 2015-16				
	1	2	3	4	5
Engelsk	0	1	5	2	0
Matematikk	1	3	3	1	0
Naturfag	1	3	4	0	0
Norsk	0	5	2	1	0

Oppsummeringsvis kan vi si at karakterene elevene har oppnådd i fellesfagene den tiden Steigenmodellen har vært i funksjon, viser at der er enkelte elever som sliter faglig gjennom at de kun får karakteren 1 eller 2. Dette samsvarer med det både lærerne og instruktørene beskriver gjennom intervjuene, noe vi kommer inn på nedenfor.

4 BETYDNINGEN AV STEIGENMODELLEN - FOR LÆRLINGENE OG FOR SAMFUNNET

4.1 INNLEDNING

I denne delen vil vi presentere funn fra intervju med lærlinger, instruktører og representanter fra skolen, der disse gir sine vurderinger av ulike forhold vedrørende Steigenmodellen. Det er først og fremst problemstilling 3 (se punkt 1.2 ovenfor) som søkes besvart gjennom denne delen, men vi vil også komme inn på deler av problemstilling 1. Disse to problemstillingene er: Hvordan opplever elever, instruktører og lærere tilbudet som gis gjennom Steigenmodellene? Hvilke utfordringer og muligheter møter de i sitt daglige virke med modellen? (P3) Hva slags læringsutbytte får elevene gjennom denne modellen, og hvilken progresjon er det gjennom løpet. Gir vekslingen mellom opplæring i skole og bedrift en god plattform for opplæring i programfagene. (P1) Når det gjelder P1, så er det i særlig grad den delen som omhandler programfagene vi kommer inn på i dette kapittelet.

4.2 HVORFOR STEIGENMODELLEN - OG ER DER NOE ALTERNATIV FOR LÆRLINGENE SOM DELTAR?

Ett av spørsmålene som ble stilt, handlet om hva som var bakgrunnen for at ungdommene valgte å søke Steigenmodellen, og hva som eventuelt ville ha vært alternativet dersom denne modellen ikke hadde vært tilgjengelig.

Fire av de fem lærlingene som ble intervjuet, sier eksplisitt at de var så skoleleie mot slutten av ungdomsskolen at det var hovedårsaken til at de valgte denne modellen framfor en ordinær opplæring i skole og bedrift etter 2+2 modellen. De opplever det som positivt at de får gå rett ut i praktisk arbeid i bedriften, i stedet for å tilbringe mye tid på skolen. To av lærlingene nevner også muligheten for å tjene penger fra første dag som en medvirkende årsak, samt at det å kunne fortsette å bo i Steigen var viktig for flere av dem.

På spørsmål om hva som ville vært alternativet dersom Steigenmodellen ikke hadde blitt tilbudt, svarer tre av de fem ungdommene at der ikke var noe alternativ i forhold til videre skolegang. Uten Steigenmodellen ville de ikke ha startet på videregående opplæring i det hele tatt. En av de resterende to ungdommene oppgir at det kunne vært et alternativ på starte på

studiespesialisering i Steigen, fordi det ikke var noe alternativ å forlate kommunen, men at studiespesialisering ikke var det studietilbudet han/hun egentlig ønsket. Den siste ungdommen sier at det kunne vært aktuelt å flytte enten til Bodø eller Hamarøy for å ta videregående opplæring.

Også instruktørene ble spurt om hva de så som hovedbegrunnelsen for at lærlingene valgte Steigenmodellen. Svarene deres bekrefter det ungdommene sa - at det først og fremst handler om skoleleie ungdommer som trenger et tilpasset tilbud for å komme seg gjennom videregående opplæring. En av instruktørene beskriver at lærlingen var så skolelei at i starten lot de han/hun bare være på jobb i bedriften uten å måtte delta på de to dagene per uke med teorifag på skolen. Instruktøren beskriver dette på følgende måte:

«...akkurat i starten så var det bestemt at han - han var så lei at han ville ikke gå på skole. Så egentlig så skulle de gå mandag og tirsdag på skole første året, og så resten i bedrift. Men han var så lei, så i august og september så var han bare her og jobbet. Og så snakket vi med han, og så begynte han å få tilbake motivasjonen, så vi fikk han nå inn på skolen igjen i oktober, der han jobbet seg inn og tok igjen det tapte.»

Flere av instruktørene beskriver at de har foretatt stor grad av spesialtilpasning av tilbudet, fordi det har vært nødvendig for å sikre at ungdommene ikke faller ut av videregående opplæring. Det har både handlet om det å være skolelei, om sykdom, og om ungdommer som sliter med hverdagen og med seg selv.

Flere av instruktørene beskriver ungdommer som er i god utvikling, fra å ha slitt med livene sine til å klare å komme på jobb i rett tid, gjøre en god jobb og finne sin plass i det sosiale fellesskapet på arbeidsplassen. Ett av de forholdene som trådte fram for forskerne gjennom intervjuene med instruktørene, var det ansvaret instruktørene, sammen med arbeidskollegene, følte for å gi et tilbud som utgjorde en forskjell for ungdommene, som hjalp dem til å kunne mestre livet. Det handlet om alt fra å plukke dem opp på vei til jobb til å gi ekstra støtte i matematikk, eller sørge for at de ble inkludert i fellesskapet i matpausene. En av ungdommene beskrev måten hun ble ivaretatt på slik:

«Jeg har det så godt her, jeg lærer så mye.... Det er nydelige folk her - de hjelper meg så mye.»

Representantene fra skolen som ble intervjuet, bekrefter at det ofte er elever som er skolelei som velger Steigenmodellen, men at vekslingen mellom arbeidet på skolen og i bedriften bidrar til å få opp motivasjonen også for skolearbeidet.

«Ja, den gruppa... altså, det er jo ofte sånn at de som velger yrkesfag, mange av dem er jo litt skolelei gjerne, ikke sant, og det er overvekt av gutter som jeg tenker at i hvert fall de elevene jeg har hatt har fortalt meg at de får en motivasjon. De kommer som ganske skolelei – alle gjør jo ikke det da, men flertallet vil jeg si i den gruppa som vi har hatt her nå – ganske skolelei, og lei av teorifagene, men får motivasjon også i fellesfagene her med at de har den vekslingen. Så det tror jeg er veldig bra.»

4.3 BETYDNING FOR BEDRIFTENE OG FOR STEIGENSAMFUNNET

Det store engasjementet som instruktørene uttrykte, handlet nok først og fremst om et følt samfunnsansvar i forhold til å kunne ivareta ungdommer som har behov for et tilbud som Steigenmodellen, men det handlet også om at modellen har en verdi for bedriften og for kommunen. Fem av de seks instruktørene oppgir at Steigenmodellen er en måte å sikre at man på sikt kan rekruttere arbeidstakere med røtter i Steigensamfunnet, og derigjennom sikre arbeidstakere som blir værende i lokalsamfunnet og i bedriften. En av instruktørene beskriver denne motivasjonen på følgende måte:

«Ja, fordelene er at vi får tatt inn lokale folk, at vi får lært dem opp og gjort dem til ordentlige arbeidsfolk. For det er de som er lokale som er viktige for oss som bedrift. For det er de som blir værende. De har tilknytning til her, og det er svært få av dem som bor her og jobber her som slutter. Så vi er veldig interessert i få lært opp folk som er herfra. At det er stabile folk.»

Særlig for de private bedriftene synes denne muligheten med Steigenmodellen å ha betydning, mens avstanden mellom det å ha lærling og se denne lærlingen som en potensiell framtidig arbeidstaker, virket å være noe større for instruktøren som representerte offentlig

sektor. Representantene fra skolen bekreftet betydningen Steigenmodellen har for lokalsamfunnene i kommunen.

4.4 KAN STEIGENMODELLEN ANBEFALES?

Både ungdommene og instruktørene ble bedt om å vurdere hvorvidt Steigenmodellen kunne passe for flere enn de som var inne i ordningen nå, og samtlige svarte positivt på dette spørsmålet, med noen forbehold.

Mens noen mente at modellen i særlig grad passet for ungdommer som var skolelei, mente andre at det var viktig at de som skulle inn i et slikt løp ikke måtte slite med seg selv eller med det faglige, fordi det er en krevende modell.

Et annet forbehold som ble nevnt fra instruktørene, var at det var viktig at ungdommene som går inn i denne modellen var helt sikre på at de hadde valgt rett yrke, fordi der er få, om noen, retrettmuligheter siden de starter rett i opplæring til et konkret yrke i en bedrift.

Et siste forbehold som ble nevnt av en av instruktørene, var at Steigenmodellen kan være en god modell for videregående opplæring i distriktene, men at det forutsetter at det satses ressurser på utvikle tilbudet, noe som kommenteres nærmere når man ser på ivaretagelsen av programfagene i dette tilbudet.

En av lærlingene som ble intervjuet hadde minoritetsspråklig bakgrunn og var kommet til kommunen som flyktning; hennes vurdering var at de erfaringene hun hadde med å være en del av Steigenmodellen, ble møtt med stor interesse fra andre flyktninger og at mange var interessert i å få et lignende tilbud innen ulike programområder som helse- og omsorgsfag, service og samferdsel osv.

Flere representanter for skolen uttalte seg også om hvem modellen passer for, og er klar på at den ikke egner seg for elever som sliter faglig. En av dem uttrykte seg slik:

«Jeg tenker at dette er ikke et tilbud for veldig svake elever. Du skal være ganske sosialt sterk og middels vil jeg si i forhold til faglighet, fordi at som sagt det er ganske sårbart

i forhold til... du skal fungere i et arbeidsmiljø, og sosial kompetanse er kjempeviktig. Så det er klart at den biten der...

Og så får de kanskje et visst ansvar selv for den programfagdelen?

Ja, ikke sant, og jeg tror jo at sånn som vi opplevde det første året så var det kanskje de svakeste som søkte seg hit. Vi har vært veldig opptatt av å formidle at dette er ikke et tilbud for elever som har spesifikke behov. For å kunne lykkes i det, så er det normalelevne vi må nå.»

4.5 VURDERING AV KVALITETEN PÅ ULIKE FORHOLD INNEN STEIGENMODELLEN

Som vi har vært inne på innledningsvis i denne rapporten (se punkt 3.3), får lærlingene tilbudet i fellesfagene på skolen, mens programfagtilbudet skal ivaretas av bedriftene. Dette kan skape utfordringer for helheten i tilbudet, fordi det forutsetter tett og god samhandling mellom skole og bedrift for å sikre yrkesretting av fellesfagene, og for å tilrettelegge for at lærlingene opplever samsvar mellom fellesfagene og programfagene. I tillegg kan det være en utfordring å sikre at programfagene ivaretas på en kvalitativt god måte, uten at skolen er inne med sin systematikk, sine fagressurser og sine arbeidsformer. Hvordan vurderer de ulike aktørene denne samhandlingen?

4.5.1 Samhandling mellom skole og lærebedrift

Med ett unntak mener instruktørene at samhandlingen med skolen og opplæringskontoret er bra. Informanten som er misfornøyd, viser til at opplæringskontoret og skolen har vært for lite koordinert, slik at det ble en del dobbeltarbeid for lærebedriften, fordi de måtte på møter med begge partene om de samme forholdene. Etter at de tok dette opp, har det bedret seg. Også blant de som er fornøyde, nevnes enkelte forhold som kunne vært bedre. Blant annet viser en instruktør til at de fikk lite informasjon om lærlingen i starten; de ønsket å vite om der var forhold som burde følges opp fra lærebedriften, slik som eventuelle problemer med fravær på skolen, faglige utfordringer osv. Etter hvert fikk de informasjon om at eleven slet med matematikk, og da satte de inn tiltak i bedriften for å hjelpe til, noe som viste seg å ha effekt for elevens prestasjoner i faget. Instruktøren viser til at dersom de hadde fått denne type informasjon tidligere, kunne de har satt inn hjelp med en gang og dermed gitt eleven en bedre mestring tidligere i løpet.

Når det gjelder oppfølgingen fra opplæringskontoret, viser instruktørene til at det gjennomgående er godt, men også der er der forbedringspotensial. Det er nytt både for bedriften og for opplæringskontoret at de kommer så tidlig inn i forhold til lærlingene, slik at dette er en læringsprosess for begge parter, noe som erkjennes av instruktørene. Dersom de har behov for hjelp, mener de imidlertid at det er lett å ta kontakt, og de får hjelp.

4.5.2 Yrkesretting – Om sammenhengen mellom fellesfag og programfag

Elever innen videregående opplæring har både fellesfag, dvs. fag som er felles for samtlige studieprogram, og programfag, som er spesifikke for det enkelte programmet. Selv om det kalles fellesfag, er kravet i læreplanen at disse skal relateres til det enkelte programområdet gjennom det man ofte benevner som yrkesretting. Fellesfagene skal altså være yrkesrettede, slik at elevene ser sammenhengen mellom det de lærer i eksempelvis norsk, engelsk og matematikk, og det yrket de utdanner seg til. Utfordringen med Steigenmodellen er, slik vi har vært inne på tidligere (se punkt 3.3.2) at lærlingene har fellesfagene sammen med lærlinger fra andre programområder enn det de selv tilhører, slik at det kan være en utfordring for fellesfaglærerne å nå målet om yrkesretting, fordi det forutsetter individuell tilpasning i en gruppesituasjon i klasserommet.

Hvordan opplever så lærlingene tilbudet om fellesfag i Steigenmodellen? Ingen av de fem lærlingene som ble intervjuet mener at der er noen yrkesretting av fellesfagene i betydningen av at de ser at der er en sammenheng mellom fellesfagene og det programområdet de har valgt. Noen mener likevel at fellesfagene er nyttige, fordi det er viktig mer generelt å kunne engelsk og å kunne skrive korrekt norsk. Matematikk ser en del relevansen av, fordi de har behov for det i arbeidet i lærebedriften, men oppgavene de får på skolen oppleves i liten grad relatert til eksempler fra det aktuelle programområdet. En av lærlingene uttrykker dette slik:

«Jeg synes det er lite sammenheng. De sier jo nesten hver gang vi har noe på skolen at det har sammenheng med jobb, men jeg føler ikke det. Men jeg vet jo at det er et fag jeg må... at jeg må ta det uansett. Så sånn sett så er ikke det...»

Lærerne viser til at de prøver å få til yrkesretting av fellesfagene, men at det ikke er så enkelt siden det er flere ulike programområder representert i elevgruppa. En av lærerne viser til eksempler på hvordan de gjør det, men erkjenner at det er ei utfordring:

«Det er ikke noen annen link der enn at... altså vi har de vanlige fellesfagene her, og hvis du tenker på om at det er noe innhold i fellesfagene som går over i programfagene, så er det noen små ting. Sånn som akkurat nå for tiden, så vet jeg at de på VG2 de jobber i norsken der de bruker det som emne, sine yrker. Det er en del sånne linker. I samfunnsfag så har vi jobbet mye i vinter om lovverk og regler i arbeidslivet. Så vi har en del sånne ting. Men det er ikke noe sånn at det er noe sånn gjennomgående rød tråd i fellesfagene om arbeidslivet.»

4.5.3 Om arbeidet med programfagene

Mens elevene får tilbudet om fellesfag på skolen, så er opplæringen i programfagene helt og holdent lagt til lærebedriftene. I løpet av den tiden Steigenmodellen har vært i funksjon, har skolen og bedriftene blitt enige om at arbeidet med programfagene skal organiseres gjennom såkalte mappeoppgaver. Mappeoppgavene skal lages etter en mal utviklet av fylkeskommunen, og gjennom disse skal man sikre at elevene får arbeidet med kompetansemålene i programfagene.

Blant respondentene fra skolen vises det til at mappeoppgavene er helt sentrale i arbeidet med fellesfagene, og at det er viktig å komme tidlig i gang med oppgavene og sikre at dette arbeidet får stort nok omfang gjennom året. De erkjenner imidlertid at det har tatt tid å komme i gang med dette arbeidet og at det så langt er kun lærlingene som er inne i sitt andre år som har erfaringer med slikt arbeid, men at man nå (mars 2016) skal i gang med slike oppgaver også for førsteårslærlingene. Skolen viser til at det er bedriftene som skal stå for utviklingen av oppgavene, men at lærlingene skal kunne få hjelp og oppfølging på skolen når de jobber med oppgavene. En av lærerne erkjenner at det nok er liten, om noen, kobling mellom mappeoppgavene og arbeidet med fellesfagene på skolen, og at det kan være ei utfordring.

Et annet forhold som tas opp av en av representantene for skolen, er at bedriftene i veldig ulik grad har erfaringer med og ressurser til å gi et godt og systematisk tilbud i programfagene. Mens der er noen store bedrifter med lang erfaring med å ha lærlinger, samt egne tilbud om opplæring i programfagene, er der andre bedrifter som er små, har liten, om noen, tidligere erfaring med å være en opplæringsbedrift. Dette skaper veldig ulike vilkår for å kunne lykkes med opplæringen i programfagene, noe som ifølge denne respondenten gir grunn for bekymring.

I tillegg til arbeidet med mappeoppgavene, viser skolen til at det er kjøpt inn lærebøker som lærlingene har tilgjengelig i bedriften de jobber, og at det forutsettes at de skal jobbe med disse på egen hånd eller med støtte fra instruktør. Det stilles også krav om at lærlingene skal skrive logg fra arbeidet i bedriften.

Et vesentlig forhold for å sikre systematikk og progresjon i arbeidet, er at det finnes planer for arbeidet med programfagene. En av lærerne viser til at det har vært uklarhet om utviklingen av lokale læreplaner for arbeidet med programfagene. Hvem har egentlig ansvar for å lage opplæringsplan med progresjon gjennom de fire årene; er det opplæringskontorets, skolens eller bedriftens ansvar? Ifølge læreren er det viktig for kvaliteten av tilbudet at dette kommer bedre i system enn det så langt har vært.

Når det gjelder instruktørene, så bekrefter de at det har tatt tid å komme i gang med mappeoppgavene. Tre av instruktørene har ansvar for lærlinger i sitt andre år, og disse har erfaringer med å jobbe med mappeoppgaver, mens de resterende ikke er kommet i gang ennå. En av de som er i gang med dette arbeidet, viser til at lærlingen så langt har gjennomført to mappeoppgaver (mars 2016), og at der planer om ytterligere tre oppgaver dette skoleåret. En av instruktørene viser til at ansvaret for utvikling av mappeoppgavene for så vidt har vært klart, men at han hadde forventet mer plan for arbeidet fra skolens eller opplæringskontorets side.

En av de store bedriftene viser til at de har et eget, samlingsbasert fagbrevkurs som lærlingen skal få delta på i sitt andre år i bedriften, og at dette kurset sikrer større systematikk i arbeidet med programfagene. En av instruktørene etterlyser «tavleundervisning» i programfagene,

dvs. at det hadde vært gitt noe tilbud i programfag på skolen. Slik det er nå, må lærlingen lese på egen hånd for å tilegne seg det teoretiske fagstoffet i programfagene. En av instruktørene beskriver her hvordan dette foregår:

«Har dere holdt på med mappeoppgave begge årene, eller er det dette siste året?»

Nei vi har begynt nå etter... vi har ikke stresset med det der. Og det har sine naturlige grunner også. Hvis lesing og skrivning og det der er kan du si det man hater mest her i verden så skal vi jo ikke begynne å herse med det likevel, men da får det heller sige tilbake litt senere. For ellers så kan han jo... hvis vi skulle ha gått på ren teori alt i hop her så da hadde... det går ikke bra. Det er bedre å lære seg baklengs, å gjøre jobben og så lese og skjønne hva som står i boken enn å lese boka og ikke skjønne et pip av det. Men bøkene hans de ligger der [uklart] Men det her er det han skal ha da for å... dette her er kun hans bøker. Og det er jo det han skal ha for å komme gjennom dette her. Og når vi har noen dager hvor vi har absolutt ikke noe matnyttig til ham, så får han seg nå en skoledag. Men det er ikke noe som er planlagt inn, men vi tar en dag som vi sier at i dag har du ikke noe du kan gjøre, og da får det jo bli skoledag. Men så går vi på et emne da, den dagen.»

Blant de fem lærlingene var det bare to som hadde startet med mappeoppgaver; de tre resterende viste til at de skulle i gang med den type arbeid snart. De to som har jobbet med mappeoppgaver, viser til at det er instruktørene som utvikler oppgavene, og at de jobber med dem både i bedriften og på skolen. De forteller at det handler om praktiske oppgaver som må dokumenteres skriftlig; teksten de skriver skal omhandle beskrivelse av både planlegging, gjennomføring og evaluering av oppgaven.

Når det gjelder øvrig arbeid med programfagene, så beskriver lærlingene at de har lærebøker tilgjengelig på arbeidsplassen, men at det varierer hvor mye de faktisk bruker disse. En av lærlingene viser til at bøkene kun er i bruk i forbindelse med mappeoppgavearbeidet, mens en annen viser til at bøkene er i bruk, men at han jobber alene med teoristoffet. Hovedinntrykket fra lærlingene er at initiativet for teoretisk arbeid med programfagene ligger hos dem selv; de kan få tid til det i løpet av arbeidsdagen, men de må drive fram det arbeidet

selv, noe som kan være utfordrende. En av lærlingene tar opp at de gjerne kunne fått tilbud om programfag på skolen

4.6 UTFORDRINGER MED STEIGENMODELLEN

Vi har så langt vært inne på noen utfordringer med Steigenmodellen, slik som yrkesretting av fellesfagene og det å få til nok støtte, systematikk og progresjon i arbeidet med programfagene. Respondentene ble også spurt direkte hva de har opplevd som utfordrende i den tiden de har vært involvert i arbeidet med Steigenmodellen.

Når det gjelder lærlingene, så mener en av dem som nå er inne i sitt andre år at det var veldig mye rot i starten, men at det fungerer bedre nå. De andre utfordringene de opplever handler om det sosiale – det å bare være på skolen en dag i uka, slik tilfellet er for andreårslærlingene, gjør at en av dem viser til at han savner vennene. En annen nevner at det er lang vei til arbeidsplassen og det kan være utfordrende med skyss, mens en nevner dette med plutselig å være ute i arbeidslivet som en utfordring.

Når det gjelder instruktørene, så bekrefter de at det at de jobber med en ny modell var utfordrende, særlig i starten. De visste ikke hva de gikk til, og det har tatt lang tid før man nå begynner å få litt mer system og struktur på arbeidet, og arbeidsdelingen mellom de ulike partene – skole, bedrift og opplæringskontor – trer klarere fram. Et annet forhold som nevnes av flere av instruktørene, er at det er utfordrende at elevene må velge yrke så tidlig, og at det kan være utfordrende å få så unge elever inn på arbeidsplassen. Man må vite hvordan man skal møte dem og legge til rette for at de skal få et godt tilbud.

«Men jeg tror litt av problemet, det er kanskje å være 15-16 år og så skjønne at du vil det, at det er dette her jeg vil. Det tror jeg. Og så i tillegg så tror jeg det er litt betenkelig at man går som 15-16 åring rett ut i et 4-års løp, egentlig uten så veldig mye retrettmuligheter i forhold til hvis du begynner på et grunnkurs og er kommet halvveis og sier at nei, dette her var ikke noe for meg, jeg skal ikke bli mekaniker, jeg skal bli elektriker, så har du en sjanse til å hoppe over på neste. Her så... har du begynt å komme inn i andre året, eller noe sånt, og kanskje begynner lite grann her ordentlig å være, og så skal du begynne å se at kanskje dette her er ikke noe for meg så... du taper

mye tid og du... ja. Og dessuten så er du i et miljø som er her, istedenfor på en skole der du er... På en håndverkerskole eller et eller annet så har du mange løp, og du treffer mye folk, og du snakker om... du får presentert flere mulige valg som du kanskje ikke visste var sånn som de er, mens når du går her nå så er det dette her, eller er du på et oppdrettsanlegg, så er det det, istedenfor å lære om det på skolen når du har da masse annet input ifra andre miljø rundt deg.»

Et annet forhold som nevnes som utfordrende er det å lage oppgaver som lærlingene kan klare å løse på egen hånd, uten at de tar opp for mye tid og ressurser fra instruktør eller andre på arbeidsplassen. I tillegg viser flere av instruktørene til at det til at teoridelen av programfagene oppleves som veldig krevende, dersom man skal være alene om ansvaret for å sørge for at lærlingene får det teoritilbudet de har krav på. For de fleste har det tatt lang tid før de lokale læreplanene for programplanene har kommet på plass; enkelte har nettopp fått oversikt over hvilke kompetansemål som gjelder for Vg1 og Vg2. I tillegg viser noen til at det er lite å støtte seg på, utover de lærebøkene elevene har fått tilgang til. Utover bøkene må de utvikle alt selv, uten at det er avsatt tidsressurser til det.

«Så det er det som egentlig skulle ha vært gjort på forhånd. Altså før han [navn på lærling] kom hit, så skulle jo vi, jeg i samarbeid med opplæringskontor og skole i lag, sittet og blitt enig om hvordan det hadde vært best å angripe det når lærlingen kom. Og så hadde vi kunnet justert det underveis. Når vi ser at dette her er en lærling som virkelig vet hva han holder på, med så kunne vi bare framskyndet ting lite grann og så fått ham veldig fort over i verdiskapning egentlig. Eller vi ser at dette her er en som er litt tung eller trenger litt lengre tid på ting, så kunne vi ha fordelt litt utover eller kunne ha blitt litt mer intensiv på de områdene som vi ser trenger å være intensiv. Så det er det egentlig som jeg synes er den viktigste tingen; ting må være klart når lærlingen kommer. Det var det ikke.»

Representantene fra skolen deler instruktørenes syn på at det kan være utfordrende at elevene er så unge når de må velge yrke, og når de må starte i arbeidslivet. Omvalg ute i løpet blir vanskelig.

Et annet forhold som flere av lærerne nevner, er de føler at de ser elevene for lite. Det er vanskelig å få til progresjon i fellesfagene, særlig på Vg2, når elevene kun er én dag på skolen per uke de fleste ukene. Det kan ikke få gitt og fulgt opp lekser på en god nok måte, og savner å få til kontinuitet i arbeidet. Et annet forhold som nevnes er, i likhet med det ungdommene sa, at den ene dagen de møtes på skolen har de behov for å være sosiale, og det kan være vanskelig å få dem til å konsentrere seg om skolearbeidet.

Det at mange av ungdommene som har valgt Steigenmodellen har problemer med motivasjonen for skole og dermed opplever arbeidet med fellesfagene som et ork, gjør ikke saken enklere for lærerne. De føler at de burde ha vært veldig tett på for å sikre framdrift i arbeidet, men at det er vanskelig å få til når de ser dem så sjelden. En av lærlingene beskriver dette paradokset – å ville være på skolen, men samtidig ikke ville holde på med skolearbeid:

«Det er jo godt å komme på skolen, men jeg tror det er av feil grunn jeg synes det er godt å komme på skolen. Det er mer fordi jeg savner vennene mine og sånne ting. Det er mer det å komme på noen på min alder er veldig godt nå. Jeg bor jo langt unna folk som er på min alder. Jeg bor i hvert fall 30 km unna en person som er på min alder.

Men når du sier feil grunn så...

Ja så blir det mer for... jeg tror det er mer fordi jeg har lyst å være sosial enn det er for skolen, dessverre.»

5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER

Vi har i denne rapporten presentert den såkalte Steigenmodellen som innebærer at ungdommer som velger dette tilbudet om videregående opplæring, får store deler av sin opplæring ute i bedrift helt fra starten av sitt videregående løp.

Steigenmodellen har vært i funksjon i to år, og hovedinntrykket er at det er en modell som har blitt utviklet og er i ferd med å finne sin form først nå. En av respondentene vi intervjuet uttrykte dette som at «Veien blir til mens vi går...» - noe som også er valgt som tittel på rapporten. Det har tatt tid å få på plass en god ansvars- og arbeidsdeling mellom skole, opplæringskontor og bedrift, og der er fortsatt en vei å gå med å få på plass gode lokale læreplaner som kan sikre systematikk og progresjon i programfagene. Ett av de sentrale elementene i gjennomføringen av programfagene, er såkalte mappeoppgaver, og inntrykket forskerne fikk gjennom besøket i bedriftene, var at man først nå var kommet ordentlig i gang med dette arbeidet, og at for førsteårslærlingene var man fortsatt i startgropa ved påsketider på Vg1.

Både lærlinger og instruktører beskriver en situasjon der lærlingene selv får mye av ansvaret for å tilegne seg teoridelen av programfagene, noen som kan oppleves som utfordrende. For at modellen skal være et kvalitativt godt nok tilbud i tiden framover, er det av avgjørende betydning at det settes inn tiltak som sikrer at systematikken i arbeidet med programfagene blir bedre. Noen tok til orde for at det var behov for å få noe opplæring i programfag på skolen, mens en bedrift viste til at der fantes opplæringstilbud i bedriften som kunne sikre programfagtilbudet. Det sistnevnte omfatter en stor bedrift som har lang tradisjon med å ha lærlinger, både i den ordinære 2+2-modellen og gjennom den såkalte LOSA-modellen. Andre bedrifter i Steigenmodellen er små og har ikke samme erfaring og tilgang til fagressurser i bedriften, noe som kan være en utfordring i forhold til kvaliteten på opplæringstilbudet i programfagene.

En annen utfordring er yrkesretting av fellesfagene. Som følge av at elevene får opplæring i fellesfagene sammen med elever fra andre programområder, opplever de i liten grad at det er noen sammenheng mellom fellesfagene og arbeidet med programfag og praksisen ute i

bedriftene. Lærerne viser til at de forsøker å få dette til, men at det er utfordrende å få til den type individuell tilpasning som må til dersom elever fra ulike programfag skal få et yrkesrettet tilbud i det tilbudet de får på skolen.

En tredje utfordring er at modellen medfører at elevene må ta et yrkesvalg tidligere enn de normalt ville gjort dersom de hadde fulgt 2+2-modellen. De får ikke den samme breddeinnføring i programområdet som 2+2-modellen legger opp til, og det kan være vanskelig å komme inn i et nytt løp dersom de finner ut etter ei tid i bedriften at de har valgt feil. God veiledning før valg av Steigenmodellen er avgjørende for at elev og foresatte skal kunne ta et informert og godt valg.

Selv om det er betydelige utfordringer med modellen, er det viktig å trekke fram at den absolutt møter et behov om en yrkesfaglig videregående opplæring hos elever som ikke ønsker å flytte fra Steigen, og kanskje særlig hos elever som har behov for å komme ut i praksis i bedrift fra starten av. Mange av ungdommene som har valgt Steigenmodellen er skoleleie, og kombinasjonen av skole og arbeid oppleves som godt tilpasset de behovene de har. Instruktørene viser stort engasjement for arbeidet med lærlingene og har tatt et stort ansvar for å tilrettelegge for at lærlingene skal finne sin plass i bedriften; for enkelte av lærlingene er det nokså klart at uten dette engasjementet fra bedriften hadde muligheten for å komme videre i sitt utdanningsløp vært svært begrenset, for ikke å si ikke til stede i det hele tatt. Dette funnet bør vektlegges når man vurderer Steigenmodellens framtid, samtidig som modellen må vurderes opp mot de endringene som skjer innen yrkesfagopplæring på nasjonalt plan. Ett av spørsmålene som bør stilles, er om Steigenmodellen er egnet mer generelt som en modell for videregående opplæring i yrkesfag i områder av fylket der det ikke er grunnlag for skoletilbud i ulike programområder. Modellen bryter med en utvikling nasjonalt der det settes stadig større krav til kompetansen til programfaglærere i videregående skole, og det er viktig å vurdere hva det å velge en modell der programfagene utelukkende foregår i bedrift kan medføre av forskjeller sammenlignet med de elevene som får sin utdanning etter 2+2-modellen. I tillegg til å gjøre slike vurderinger, er det viktig at det settes inn ressurser for å sikre utvikling av kvaliteten i tilbudet, for å sikre at ungdommene som velger Steigenmodellen får et tilbud som kvalitativt er på høyde med det de ville ha fått i den tradisjonelle modellen.

VEDLEGG 1 – INTERVJUGUIDE LÆRLINGER

Innledning

Kort om prosjektet

- finansiert av Nordland fylkeskommune
- evaluering av Steigenmodellen
- skal intervjuere lærere, instruktører, elever og koordinator for prosjektet
- skal resultere i en rapport til fylkeskommunen der synspunktene fra de ulike aktørene oppsummeres

Først vil jeg takke deg for at du tar deg tid til intervju med meg. Fordi jeg først og fremst vil ha tak i dine erfaringer med Steigenmodellen, kommer jeg til å stille forholdsvis åpne spørsmål og så heller be deg utdype eller presisere dersom jeg er usikker på om jeg har forstått eller fått med meg det du mener. Jeg håper derfor det er i orden at jeg gjør lydopptak av intervjuet, fordi det gjør meg mye friere til å følge med og stille oppfølgingsspørsmål?

Alle data fra prosjektet vil bli behandlet konfidensielt. Det betyr at det ikke vil være mulig å gjenkjenne deg i rapporten fra prosjektet. Før vi starter vil jeg minne deg om at det er helt frivillig å delta og at du på ethvert tidspunkt kan trekke deg fra deltakelsen og be om at data som er samlet inn blir slettet.

Har du noen spørsmål før vi starter?

- 1) Kartlegging: vg1 eller vg2 – program?
- 2) Først vil jeg gjerne at du sier litt om hvorfor du har valgt Steigenmodellen for din videregående opplæring.
- 3) Så vil jeg at du beskriver ei vanlig skole- og arbeidsuke. Fortell gjerne om hva som skjer fra dag til dag – når du er på skolen og når du er ute i bedrift.
 - a) I skolen – tid og omfang, fag og arbeidsmåter
 - b) I bedriften – oppgaver, veiledning og oppfølging av instruktør
- 4) Hva synes du om tilbudet du får?
 - a) I skolen
 - b) I bedriften
- 5) Hvis du møter noen utfordringer – hva handler det om?
- 6) Er det ting du savner i det tilbudet du får?
 - a) I skolen
 - b) I bedriften
- 7) Hva vil du si til andre elever som vurderer å søke på Steigenmodellen?
- 8) Har du noen råd å gi til videre utvikling av tilbudet?
- 9) Dersom du ikke hadde fått tilbudet om denne formen for videregående opplæring – hva ville du ha valgt?
- 10) Har du noe du vil legge til helt til slutt?

VEDLEGG 2 – INTERVJUGUIDE INSTRUKTØRER

Innledning

Kort om prosjektet

- finansiert av Nordland fylkeskommune
- evaluering av Steigenmodellen
- skal intervjuere lærere, instruktører, elever og koordinator for prosjektet
- skal resultere i en rapport til fylkeskommunen der synspunktene fra de ulike aktørene oppsummeres

Først vil jeg takke deg for at du tar deg tid til intervju med meg. Fordi jeg først og fremst vil ha tak i dine erfaringer med Steigenmodellen, kommer jeg til å stille forholdsvis åpne spørsmål og så heller be deg utdype eller presisere dersom jeg er usikker på om jeg har forstått eller fått med meg det du mener. Jeg håper derfor det er i orden at jeg gjør lydopptak av intervjuet, fordi det gjør meg mye friere til å følge med og stille oppfølgingsspørsmål?

Alle data fra prosjektet vil bli behandlet konfidensielt. Det betyr at det ikke vil ikke være mulig å gjenkjenne deg eller din bedrift i rapporten fra prosjektet. Før vi starter vil jeg minne deg om at det er helt frivillig å delta og at du på ethvert tidspunkt kan trekke deg fra deltakelsen og be om at data som er samlet inn blir slettet.

Har du noen spørsmål før vi starter?

- 1) Kartlegging: erfaring med Steigenmodellen; fagbakgrunn, yrkeserfaring.
- 2) Først vil jeg gjerne at du beskriver Steigenmodellen, slik du ser den.
- 3) Hva mener du er intensjonene bak modellen? For elevene, for skolen, for kommunen og for din bedrift.
- 4) Så vil jeg at du beskriver ei vanlig arbeidsuke i arbeidet med Steigenmodellen.
 - a) Arbeidet med elevene/lærlingene
 - b) Kontakt og samarbeid med skolen
 - c) Kontakt og samarbeid med koordinator
- 5) Hvordan vil du vurdere det tilbudet elevene får i din bedrift?
- 6) Er det spesifikke utfordringer du vil trekke fram? Hvis ja: hvilke utfordringer er det?
- 7) Har du noen råd til videreutvikling av tilbudet?
- 8) I hvilke tilfeller – og i hvor stor grad – vil du anbefale dette tilbudet til elever som skal søke videregående opplæring?
- 9) Hvilken betydning har Steigenmodellen for din bedrift?
- 10) Er der noe du mener jeg burde ha spurt deg om? Og: er der noe du vil legge til før vi avslutter?

VEDLEGG 3 – INTERVJUGUIDE KOORDINATOR

Innledning

Kort om prosjektet

- finansiert av Nordland fylkeskommune
- evaluering av Steigenmodellen
- skal intervjuere lærere, instruktører, elever og koordinator for prosjektet
- skal resultere i en rapport til fylkeskommunen der synspunktene fra de ulike aktørene oppsummeres

Først vil jeg takke deg for at du tar deg tid til intervju med meg. Fordi jeg først og fremst vil ha tak i dine erfaringer med Steigenmodellen, kommer jeg til å stille forholdsvis åpne spørsmål og så heller be deg utdype eller presisere dersom jeg er usikker på om jeg har forstått eller fått med meg det du mener. Jeg håper derfor det er i orden at jeg gjør lydopptak av intervjuet, fordi det gjør meg mye friere til å følge med og stille oppfølgingsspørsmål? Alle data fra prosjektet vil, så langt som mulig, bli behandlet konfidensielt. I og med at der bare er en koordinator for Steigenmodellen er det vanskelig å anonymisere helt og fullt, men vi vil så langt som mulig legge til rette for at utsagn fra deg ikke vil være mulig å gjenkjenne i rapporten fra prosjektet. Før vi starter vil jeg minne deg om at det er helt frivillig å delta og at du på ethvert tidspunkt kan trekke deg fra deltakelsen og be om at data som er samlet inn blir slettet.

Har du noen spørsmål før vi starter?

- 1) Først vil jeg gjerne at du beskriver Steigenmodellen, slik du ser den.
 - d) Hva mener du er intensjonene bak modellen? For elevene, for skolen, for kommunen og for bedriftene.
 - e) På hvilken måte er dette tilbudet forskjellig fra øvrige tilbud innen videregående opplæring?
- 2) Så vil jeg at du beskriver ei vanlig arbeidsuke for deg som koordinator.
 - a) Arbeidsoppgaver
 - b) Samhandling med:
 - i) Elever
 - ii) Lærere
 - iii) Bedriftene/instruktørene
 - iv) Skoleledelsen ved Knut Hamsun vgs og utdanningsavdelingen
 - v) Øvrige samarbeidspartnere
- 3) Hvordan vil du vurdere modellen?
 - a) Skoletilbudet
 - b) Tilbudet i bedrift
- 4) Er det spesifikke utfordringer du vil trekke fram? Hvis ja: hvilke utfordringer er det?
- 5) Har du noen ideer eller råd til videreutvikling av tilbudet?
- 6) I hvilke tilfeller – og i hvor stor grad – vil du anbefale dette tilbudet til elever som skal søke videregående opplæring?
- 7) Er der noe du mener jeg burde ha spurt deg om? Og: er der noe du vil legge til før vi avslutter?

VEDLEGG 4 – INTERVJUGUIDE LÆRERE

Innledning

Kort om prosjektet

- finansiert av Nordland fylkeskommune
- evaluering av Steigenmodellen
- skal intervjuere lærere, instruktører, elever og koordinator for prosjektet
- skal resultere i en rapport til fylkeskommunen der synspunktene fra de ulike aktørene oppsummeres

Først vil jeg takke deg for at du tar deg tid til intervju med meg. Fordi jeg først og fremst vil ha tak i dine erfaringer med Steigenmodellen, kommer jeg til å stille forholdsvis åpne spørsmål og så heller be deg utdype eller presisere dersom jeg er usikker på om jeg har forstått eller fått med meg det du mener. Jeg håper derfor det er i orden at jeg gjør lydopptak av intervjuet, fordi det gjør meg mye friere til å følge med og stille oppfølgingsspørsmål?

Alle data fra prosjektet vil bli behandlet konfidensielt. Det betyr at det ikke vil være mulig å gjenkjenne deg i rapporten fra prosjektet. Før vi starter vil jeg minne deg om at det er helt frivillig å delta og at du på ethvert tidspunkt kan trekke deg fra deltakelsen og be om at data som er samlet inn blir slettet.

Har du noen spørsmål før vi starter?

- 1) Kartlegging: erfaring med Steigenmodellen; fag som vedkommende underviser i etc.
- 2) Først vil jeg gjerne at du beskriver Steigenmodellen, slik du ser den.
 - a. Hva mener du er intensjonene bak modellen? For elevene, for skolen og for kommunen.
 - b. På hvilken måte er dette tilbudet forskjellig fra øvrige tilbud innen videregående opplæring?
- 3) Så vil jeg at du beskriver ei vanlig arbeidsuke på skolen.
 - a. Undervisning
 - b. Elevkontakt
 - c. Kontakt med bedriftene/instruktørene
 - d. Koordinators arbeid
- 4) Hvordan vil du vurdere modellen?
 - a. Skoletilbudet
 - b. Tilbudet i bedrift
- 5) Er det spesifikke utfordringer du vil trekke fram? Hvis ja: hvilke utfordringer er det?
- 6) Har du noen råd til videreutvikling av tilbudet?
- 7) I hvilke tilfeller – og i hvor stor grad – vil du anbefale dette tilbudet til elever som skal søke videregående opplæring?
- 8) Er der noe du mener jeg burde ha spurt deg om? Og: er der noe du vil legge til før vi avslutter?